

ब्रह्मणः चतुर्मुखस्य ॥ १८ ॥ ननु सर्वसोपाधिकं कार्य ब्रह्मणो तः पातीति वैदिकसिद्धांतस्तत्कथं विष्णोः स्थानंततः परमित्युच्यते अत आह प्राच्यामिति मेरावेवायं तारतम्ये न देशविशेषविभागो न तु सोपाधिकमपि किंचिदजातमस्ति इमेव स्थाने न देवाश्चिन्त्य ब्रह्मलोकादावतीतं तु विष्णुलोकादिति पौराणिकी व्यवस्था ज्ञेया ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ ध्रुवमक्षयमव्ययमिति उत्पत्तिः सनाशशून्यमित्यर्थः एतच्च यथा घटाकाशयोर्मिथ्यात्वाविशेषेऽपि व्यवहारमाश्रित्य घटः अनित्यः आकाशो नित्य इति विभागः एवं ब्रह्मलोकांतमनित्यैवेकं नित्यमिति परमार्थतस्तु क्रममुक्तिस्थानत्वादौ पचारिकं ध्रुवत्वादि ज्ञेयं प्रणमनमस्कुरु ॥ २६ ॥ उपाहत्य अप्रदक्षिणं गत्वैव भक्चक्रवेगात्कुलालचक्रे प्रतीपं क्रमंतीपि पीलिके व प्रदक्षिणं कुरुत इत्यर्थः ॥ २७ ॥ २८ ॥ प्रकर्षन् अभिभवन् प्रदक्षिणं कुरुत इत्यनुवाद उत्तरार्थः

ब्रह्मणः सद्नात्तस्य परं स्थानं प्रकाशते ॥ देवापि यं न पश्यंति सर्वे ते जोमयं शुभं ॥ १८ ॥ अत्यर्कानलदीप्तं तत्स्थानं विष्णोर्महात्मनः ॥ स्वयैव प्रभयाराज न दुष्प्रेक्ष्यं देवदानवैः ॥ १९ ॥ प्राच्यां नारायणस्थानं मेरावति विराजते ॥ यत्र भूतेश्वरस्तात सर्वप्रकृतिरात्मभूः ॥ २० ॥ भासयन् सर्वभूतानि सुश्रियाभिविराजते ॥ नात्र ब्रह्मर्षयस्तात कुत एव महर्षयः ॥ ३१ ॥ प्राप्नुवंति गतिं त्येतां यतीनां कुरुसत्तम ॥ न तं ज्योतीं पिसर्वाणि प्राप्य भासंति पांडव ॥ २२ ॥ स्वयं प्रभुरचिंत्यात्मा तत्र त्वाति विराजते ॥ यतयस्तत्र गच्छंति भक्त्या नारायणं हरिं ॥ २३ ॥ परेण तपसा युक्ता भाविताः कर्मभिः शुभैः ॥ योगसिद्धा महात्मानस्तमो मोहविवर्जिताः ॥ २४ ॥ तत्र गत्वा पुनर्न मंलोकमायां ति भारत ॥ स्वयं भुवं महात्मानं देवं देवं सनातनं ॥ २५ ॥ स्थानमेतन्महाभाग ध्रुवमक्षयमव्ययं ॥ ईश्वरस्य सदा त्द्येतत्प्रणमात्र युधिष्ठिर ॥ २६ ॥ एतं त्वहरहर्मेरुं सूर्याचंद्रमसौ ध्रुवं ॥ प्रदक्षिणमुपावृत्य कुरुतः कुरुनंदन ॥ २७ ॥ ज्योतीं पिचाप्यशेषेण सर्वाण्यनघसर्वतः ॥ परि यांति महाराज गिरिराजं प्रदक्षिणं ॥ २८ ॥ एतं ज्योतीं पिसर्वाणि प्रकर्षन् भगवानपि ॥ कुरुते वितमस्कर्म आदित्योभिः प्रदक्षिणं ॥ २९ ॥ अस्तं प्राप्य ततः संध्यामतिक्रम्य दिवा करः ॥ उदीचीं भजते काष्ठां दिशं मेराविवसुः ॥ ३० ॥ समेरुमनुवृत्तः स पुनर्गच्छति पांडव ॥ प्राङ्मुखः स वितादेवः सर्वभूतहिते रतः ॥ ३१ ॥ समासान् विभजन् काले बहुधा पर्वसंधिषु ॥ तथैव भगवान्सोमो न क्षत्रैः सह गच्छति ॥ ३२ ॥ एवमेतं त्वतिक्रम्य महामेरुमतं द्रितः ॥ भावयन् सर्वभूतानि पुनर्गच्छति मंदरं ॥ ३३ ॥

॥ २९ ॥ अस्तं अदर्शनं अयमर्थः मेरुं प्रदक्षिणं कुर्वन् आदित्यो यत्र स्थोन दृश्येत तदेवास्तस्थानं तत उदीचीं काष्ठां दिशं मध्ये ति श्रेष्ठां दिशं भजते अत्र संध्योत्तरं उदङ्मुखः ॥ ३० ॥ तत उदीच्याः परां काष्ठां प्राप्य प्राङ्मुख इति वदता मेरोऽश्वत्थकोणत्वं सूचितं भवति एतदेव तत्त्वमित्यास्थिताः पार्वतिनो द्वौ सूर्यौ इति कल्पयति वस्तुतोऽप्यपरं भ्रांतिरनूच्यते आकोरेतात्पर्याभावादि निज्ञेयं ॥ ३१ ॥ ससोमो मासान् विभजन् चित्संबधः तत्र मासविभागप्रकारोऽष्टावकीये उक्तः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥